

ØSTERØY KOMMUNE
Postboks 1
5293 LONEVÅG

Kulturminnefagleg fråsegn til søknad om dispensasjon frå reguleringsplan - gnr 1 bnr 3 - riving av sefrak-registrert våningshus eldre enn 1850 i omsynssone for bevaring

Vestland fylkeskommune, ved seksjon for kulturarv, har vurdert saka som regionalt kulturminnemynde. Søknaden gjeld riving av ei gamal lemstove på Loftås, som seiest å vere det eldste bygget i området. Bygget ligg i regulert område innanfor det som i gjeldande reguleringsplan for Loftås er definert som LNF-område og omsynssone for bevaring - Vern02. Planføresegn punkt 7.2.1 viser til at Vern02 «er bevaringsområde for eksisterande bygg og anlegg. Innanfor området kan eksisterande bygningar setjast i stand under føresetnad at takform, fasadar, vindusinnending, dør- og vindusutforming og materialbruk vert halde ved lag eller mest mogleg tilbakeført til opphavleg stand.»

Vurdering av tiltaket

SEFRAK-registrering blei utført i 1990, og ifølgje registreringsskjemaet skriv lemstova seg frå 1600-talet (ld 1253-0020-151). Det blir påpeikt at i og med at det er rundtømmer i den eine delen, så kan dette tyde på at bygget er veldig gammalt. I 1990 hadde bygget stått ubebudd i 12 år, og eigar hadde nyleg søkt om midlar til istandsetjing. I skjemaet skriv registrator følgjande: «Alt i huset er originalt og uforandret. Mye av inventaret står på museet på Gjerstad. Huset bør sikres raskt. Eierne har søkt om støtte for å sette det i stand. Gunhild Loftås (+) var den siste som bodde i huset. Huset har stått ubebodd i bare 12 år. Det er innlagt strøm.» Utifrå desse opplysningane har huset ikkje vore bebudd på 43 år.

Bilete av bygget i dag viser at tilstanden er kritisk, og i tilstandsrapporten er konklusjonen følgjande: «Bygget står til nedfalls og bør rives. Det fremstår derfor noe overflødig å utarbeide "tilstandsrapport" på dette bygget som det også fremgår av bildene. Det er ikke tilrådelig / forsvarlig å ta seg inn i bygget da halve taket har klappet sammen, det samme gjelder til dels også andre bærende konstruksjoner. Bygget er helt riktig sperret av med byggeplassgjerd for å hindre tilkomst for uvedkommende. For ordensskyld TG3 på hele bygget, bygningskonstruksjonene er derfor bare beskrevet i korte ordelag.»

Denne saken skil seg ut frå andre rivesøknader i og med den høge alderen til bygget, som tilseier at dei eldste delane kan vere eldre enn 1650. Om dette er tilfelle er det snakk om eit automatisk freda kulturminne. Lemstova ligg også i ein omsynssone for bevaring. Vi er kritiske til at Osterøy kommune i søknaden ikkje går nærmare inn på dei kulturhistoriske aspekta, og ikkje seier noko om den lokale verneverdien til det omsøkte bygget. Vi vil understreke at dette illustrerer at det er naudsynt at ein får ferdigstilt ein kulturminneplan som synleggjer og vernar om dei viktigaste kulturminna i kommunen. Eit av fleire fokusområde i ein slik plan bør vere å få ei oversikt over dei eldste, gjenverande bygga på Osterøy. Ein ser at slike bygg forsvinn eitt etter eitt i Vestland fylke. Desse kulturminna er ikkje-fornybare ressursar, og med dei forsvinn kunnskap om byggeskikk og levemåte samt det som kunne blitt ein viktig attraksjon på staden.

Dokumentasjonen i søknaden viser berre til bygget sett frå utsida, då det som nemnt inneber risiko å ta seg inn i bygget. Planskissa av lemstova i SEFRAK-skjemaet viser til eit bygg med

alderdommeleg preg og interessante trekk. Rominndelinga består av skutar i begge endar, stove med kjellarlem ned til potetkjellar, eit midtrom med kjøkken og gang, samt det som kan vere ei kove eller ein flor med eit kammers over. Stova og kjøkkenet er to laftekasser i rundtømmer som ligg inntil kvarandre, og koven eller floren er i stavkonstruksjon. Golvet i kjøkkenet og kova/floren er jordgolv med steinheller, og i gang og stue er det tregolv. Det blir i SEFRAK-skjemaet vist til at dåverande eigar hadde søkt om støtte for å sette det i stand, og såleis kan det vere mogleg at det finst arkivverdig materiale som mellom anna gir oss meir kunnskap om bygget, til dømes interiørfoto og kven som har budd der. Vi ber Osterøy kommune om å undersøke om det finst nærmare opplysningar, dokumentasjon eller sakshistorikk omkring bygget i kommunen sine arkiv, hos eigarar, hos lokale på Loftås, museet på Gjerstad, historielag eller andre. Vi vil på vår side undersøke om vi har opplysningar om leinstova i våre arkiv.

Om bygg som dette ikkje blir ivareteke for ettertida, er det svært viktig å hente ut det ein kan av informasjon frå bygget i seg sjølv, samt annan relevant kjeldeinformasjon. Vi er av den oppfatning at Osterøy kommune har eit særleg ansvar i denne saken, i og med at bygget har høg, lokal kulturminneverdi. Lemstova må dokumenterast godt utvendig, og i prosessen med nedtaking må ein gå så varsamt fram som mogleg slik at ein også får dokumentert bygget på innsida. Til dette må ein involvere folk som har kunnskap om denne typen bygg. Museet på Gjerstad har frå før av mykje av inventaret frå huset i sine samlingar, og bør bli involvert i dette arbeidet. Det kan vere at ein finn interessante element, som til dømes fast inventar eller lausøyre i huset, som framleis er intakt og bør ivaretakast. Kjeldematerialet ein sit igjen med må samanstillast i ein rapport, som gjer at kunnskapen omkring dette kulturminnet - både bygningstekniske og kulturhistoriske moment - blir sikra for ettertida.

Konklusjon

Den omsøkte leinstova på gbnr. 1/3 er det eldste, gjenverande bygget på Loftås. Det kan skrive seg frå før 1650, og er i så fall eit automatisk freda kulturminne. Lemstova ligg i omsynssone for bevaring i gjeldande reguleringsplan. Vestland fylkeskommune rår ifrå riving før bygget og kulturhistoria omkring dette er godt dokumentert. Seksjon for kulturarv ynskjer dialog med Osterøy kommune om prosessen vidare.

Med helsing

Karoline Hareide Breivik
fagleiar

Berit Vik
seniorrådgjevar

Brevet er elektronisk godkjent og har difor inga handskriven underskrift